

"Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында"

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЗАКОНЫ

(1996 елның 28 мартындагы 488 номерлы, 2004 елның 28 июлендәге 44-ТРЗ номерлы, 2009 елның 3 декабрендәге 54-ТРЗ номерлы, 2012 елның 3 мартындагы 16-ТРЗ номерлы, 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы, 2017 елның 27 апрелдәге 27-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы законнары редакциясендә)

I бүлек. ГОМУМИ НИГЕЗЛӘМӘЛӘР

1 статья. Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында Татарстан Республикасы законнары

Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында Татарстан Республикасы законнары Россия Федерациясе Конституциясенә, Татарстан Республикасы Конституциясенә, "Россия Федерациясе халыклары телләре турында" Россия Федерациясе Законының тиешле нигезләмәләренә таяна һәм әлегә Законнан, Россия Федерациясенә һәм Татарстан Республикасының тел мөнәсәбәтләрен җайга сала торган башка норматив хокукый актларыннан тора.

Әлегә Закон Татарстан Республикасы дәүләт телләреннән һәм Татарстан Республикасында башка телләрдән рәсми булмаган үзара шәхси мөнәсәбәтләрдә файдалануның хокукый нормаларын билгеләми.

2 статья. Телләрдән файдалану иреге

Татарстан Республикасында туган телне саклау һәм һәрьяклап үстерү ләчен законнар нигезендә шартлар тудырыла, аралашу, тәрбия, уку һәм ижат итү телен сайлау һәм файдалану иреге тәмин ителә.

Дәүләт Татарстан Республикасында гражданнарга, нинди дә булса телне белү-белмәүләренә бәйсез рәвештә, тлып сәяси, икътисадый, социаль һәм мәдәни хокукларны гамәлгә ашыруны гарантияли.

3 статья. Телләрнең хокукый хәле

Татарстан Республикасында тигез хокуклы татар һәм рус телләре дәүләт телләре була.

4 статья. Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә яклауны һәм аларның эшчәнлеген

гарантияләү

Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр дәүләт яклавыннан файдалана. Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнары телләренә, аларның статусларына бәйсез рәвештә, социаль, икътисадый һәм хокукый яклауны гарантиялиләр һәм тәмин итэләр.

Телләренә социаль яклау Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләренә саклауга, үстерүгә һәм лйрәнүгә, аларның тигез хокуклылыгын тәмин итүгә юнәлдерелгән, фәнни нигезлэнгән тел сәясәтен уздыруны күздә тотта.

Телләренә икътисадый яклау Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләренә саклау, лйрәнү һәм үстерү буенча дәүләти һәм фәнни программаларны бюджеттан максатчан һәм башкача финанслауны, шул максатларда ташламалы салым сәясәтен уздыруны күздә тотта.

Телләренә хокукый яклау Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында Татарстан Республикасы законнарын бозган лчен жаваплылык билгеләүне күздә тотта.

Дәүләт Татарстан Республикасының бер дәүләт телен белүче гражданнырга, эшләрэндә икенче дәүләт телен дә гамәлдә куллану зарурлыгы барлыкка килгәндә, шул максатлар лчен даими эшләүче курслар системасы булдырып, аларны Татарстан Республикасының икенче дәүләт теленә лйрәтүне гарантияли.

Эшләрэндә Татарстан Республикасының ике дәүләт телен белү һәм практикада куллану кирәк булган гражданнырга вазыйфаи окладтан 15 процентка кадәр күләмдә өстәмәләр билгеләнә. Күрсәтелгән лстәмәләренә билгеләү шартлары һәм тәртибе Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан урнаштырыла. *(Алтынчы өләш 2009 елның 3 декабрендәге 54-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

Татарстан Республикасы фәнни оешмаларда, югары белем мәгариф оешмаларында, архивларда, китапханәләрдә, музейларда Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр фондларын һәм ядкарьләрен ишәйтүне һәм аларның сакланышын, шулай ук аларны саклауны һәм куллануны тәмин итә. *(Жиденче өләш 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

5 статья. Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләренә саклау, лйрәнү һәм куллану ллкәсендә Татарстан Республикасы компетенциясе

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләренә саклау, лйрәнү һәм куллану ллкәсендә Татарстан Республикасы карамагына түбәндәгеләр керә:

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләренә саклау, лйрәнү һәм куллану ллкәсендәге млынәсәбәтләренә үз вәкаләтләре чикләрендә хокукый жайга салу;

татар һәм рус телләренең Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак тигез хокуклы эшләвен тәмин итү;

республикада башка телләргә үстерү лъчен шартлар тудыру;

Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында Татарстан Республикасы законнарын бозган лъчен үз вәкаләтләре чикләрендә җаваплылык билгеләү.

Татарстан Республикасы аннан читтә яшәүче татарларга һәм башка милләттән булган затларга татар телен саклау, лйрәнү һәм үстерү буенча ярдәм итә.

6 статья. Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, лйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасы

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасындагы башка телләргә саклау, өйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан эшләнә, раслана һәм гамәлгә ашырыла. *(Беренче өлеш 2012 елның 3 мартындагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, лйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасын финанслау чыгымнары чираттагы финанс елына Татарстан Республикасы бюджетын тлъзегәндә карала.

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, лйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасында Татарстан Республикасы территориясендә Татарстан Республикасы дәүләт телләренең һәм башка телләргә эшләвен тәмин итү, Татарстан Республикасында дәүләт телләрендә һәм башка телләрдә әдәбият бастырып чыгаруга ярдәм итү, бу лълкәдә фәнни тикшеренүләргә финанслау, Татарстан Республикасында дәүләт телләре һәм башка телләр турында тикшеренүләр алып баручы тиешле фәнни оешмаларга, югары белем мәгариф оешмаларына ярдәм итү, массакүләм мәгълүмат чараларында бу телләргә куллану лъчен шартлар тудыру, Татарстан Республикасында дәүләт телләрен һәм башка телләргә саклау, лйрәнү һәм үстерү лълкәсендә эшләүче белгечләр әзерләү, Татарстан Республикасы күпмилләтле халкының тел культурасын камилләштерү максатында мәгариф системасын үстерү кебек һәм башка юнәлешләр күздә тотыла. *(Өченче өлеш 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

Татар телен Татарстан Республикасы дәүләт теле статусында торгызу, саклау һәм үстерү, аны һәръяклап лйрәнү һәм камилләштерү турындагы бүлек Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә саклау, лйрәнү һәм үстерү буенча Татарстан Республикасы дәүләт программасының состав лълешен тәшкил итә. Бүлектә мәгариф системасының татар телендә тәрбияләү һәм укыту лълкәсен үстерү һәм камилләштерү буенча чаралар күрү комплексын уздыру, фәнни һәм педагогик кадрлар әзерләү, шулай ук фәнне, сәнгатьне, әдәбиятны, телевидениене һәм радиотапшыруларны үстерү, татар телендә китаплар,

газета һәм журналлар , сүзлекләр, уку әсбаплары һәм уку-методик әдәбият бастырып чыгару, шулай ук татар телен куллану ылкәсен киңәйтү максатларында башка мәсьәләләренә хәл итү күздә тотыла.

Бишенче өлеш үз көчен югалтты. – 2012 елның 3 мартындагы 16-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы

II бүлек. ГРАЖДАННАРНЫҢ ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДӘҮЛӘТ ТЕЛЛӘРЕН ҺӘМ ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА БАШКА ТЕЛЛӘРНЕ КУЛЛАНУ ХОКУКЛАРЫ

7 статья. Аралашу телен сайлау хокукы

Татарстан Республикасында гражданнар аралашу телен ирекле рәвештә сайлыйлар һәм кулланалар.

8 статья. Тәрбия һәм уку-укуту телен сайлау хокукы

Татарстан Республикасында гражданнар тәрбия һәм уку-укуту телен ирекле сайлау хокукына ия. Балаларны туган телгә ыйрәтү ата-аналарның граждан бурычы.

Дәүләт Татарстан Республикасы территориясендә мәгариф оешмалары системасын, Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә тәрбияләү һәм уку-укутуның башка рәвешләрен булдыруны тәмин итә һәм Татарстан Республикасы территориясендә яшәүче башка халыклар вәкилләре телләрендә тәрбияләү һәм уку-укутуны оештыруда ярдәм итә. Татарстан Республикасында гражданнар, мәгариф системасы бирә торган мөмкинлекләрдән чыгып, мәгариф турындагы законнарда билгеләнгән тәртиптә мәктәпкәчә, башлангыч гомуми, төп гомуми һәм урта гомуми белемне Россия Федерациясә халыклары телләреннән булган туган телдә алырга хокуклы, шулай ук Россия Федерациясә халыклары телләре арасынан булган туган телне өйрәнергә хокуклы. *(Икенче өлеш 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

Балаларны теге яисә бу телдә тәрбияләү һәм уку-укуту ыйчен мәгариф оешмасын сайлау хокукы законнар нигезендә ата-аналарга яисә аларны алмаштыручы затларга бирелә. *(Өченче өлеш 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

Белем бирү теле, телләре үзе гәмәлгә ашыра торган уку-укуту программалары буенча белем бирү эшчәнлеген гәмәлгә ашыручы оешманың локаль норматив актлары белән Россия Федерациясә законнары нигезендә билгеләнә. *(Дүртенче өлеш 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

9 статья. Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләренә ыйрәнү һәм уку-укуту

Татарстан Республикасында дәүләт гражданнарга туган телне ыйрәнү һәм уку-укуту ыйчен шартлар тәмин итә.

Дәүләт һәм муниципаль мәгариф оешмаларында Татарстан Республикасы дәүләт телләре буларак татар һәм рус телләрен, татар һәм рус телләрендә әдәбиятны дәүләт аккредитациясе булган уку-укыту программалары кысаларында укыту һәм өйрәнү федераль дәүләт мәгариф стандартлары нигезендә гамәлгә ашырыла. Гомуми белем бирү оешмаларында һәм һөнәри белем бирү оешмаларында татар һәм рус телләре гомуми һәм урта һөнәри белем дәрәжәсенә туры килерлек тигез күләмнәрдә өйрәнелә. *(Икенче өлеш 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

Татарстан Республикасында белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыра торган бүтән оешмаларда дәүләт телләрен һәм башка телләргә укыту һәм өйрәнү үзәк гамәлгә ашыра торган уку-укыту программалары буенча белем бирү эшчәнлеген гамәлгә ашыручы оешманың локаль норматив актлары белән билгеләнгән тәртиптә Россия Федерациясе законнары нигезендә башкарыла. *(Өченче өлеш 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

Дәүләт тиешле фәнни оешмаларда һәм югары белем мәгариф оешмаларында Татарстан Республикасы дәүләт телләрен һәм Татарстан Республикасында башка телләргә фәнни тикшеренү ләчен шартлар тудыра, Татарстан Республикасы дәүләт телләре буенча белгечләр әзерләүне тәмин итә. *(Дүртенче өлеш 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

III бүлек. ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДӘҮЛӘТ ХАКИМИЯТЕ ОРГАННАРЫ, ЖИРЛЕ ҮЗИДАРӘ ОРГАННАРЫ, ДӘҮЛӘТ ОРГАННАРЫ, ПРЕДПРИЯТИЕЛӘР, УЧРЕЖДЕНИЕЛӘР ҺӘМ БАШКА ОЕШМАЛАР ЭШЧӘНЛЕГЕНДӘ ДӘҮЛӘТ ТЕЛЛӘРЕН ҺӘМ БАШКА ТЕЛЛӘРГӘ КУЛЛАНУ

10 статья. Татарстан Республикасы Дәүләт Советының, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының, Татарстан Республикасы Президенты Аппаратының эш теле

Татарстан Республикасы Дәүләт Советында, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетында һәм Татарстан Республикасы Президенты Аппаратында эшләр татар һәм рус телләрендә алып барыла.

Татарстан Республикасы Дәүләт Советы сессияләрендә, Татарстан Республикасы Дәүләт Советы Президиумы һәм комитетлары утырышларында Татарстан Республикасы Дәүләт Советы депутатларына, кирәк булганда тиешле тәржемәне тәмин итеп, аларның телгә буенча Татарстан Республикасы дәүләт телләренә берсендә һәм башка телләрдә чыгыш ясау хокукы бирелә.

Татарстан Республикасы законнарының һәм башка норматив хокукый актларының проектлары Татарстан Республикасы Дәүләт Советы каравына татар һәм рус телләрендә кертелә.

11 статья. Татарстан Республикасы законнарын һәм башка норматив хокукый актларны бастырып чыгару теле

Татарстан Республикасы законнарының һәм Татарстан Республикасы Дәүләт Советы, Татарстан Республикасы Дәүләт Советы Президиумы, Татарстан Республикасы Президенты, Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты һәм Татарстан Республикасы дәүләт хакимиятенә башка органнары тарафыннан кабул ителгән бүтән норматив хокукий актларның текстлары рәсми рәвештә тиешле вакытлы басмаларда Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә басылып чыга һәм бер үк юридик кычкә ия була.

12 статья. Татарстан Республикасында сайлаулар һәм референдумнар уздыру теле

Татарстан Республикасында сайлаулар һәм референдумнар әзерләгәндә һәм уздырганда Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасы территориясендә яшәүче башка халыклар вәкилләре телләре кулланыла.

Сайлау бюллетеньнәре, Татарстан Республикасында референдумда тавыш бирү өчен бюллетеньнәр рус телендә бастырыла. Тиешле сайлау комиссиясе, референдум комиссиясе карары буенча бюллетеньнәр Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә, ә кирәк очракларда шулай ук Татарстан Республикасында Россия Федерациясе халыклары күпләп яши торган территорияләрдә шул халыклар телләрендә бастырыла. Әгәр сайлау участогы, референдум участогы өчен бюллетеньнәр ике яисә аннан күбрәк телдә бастырылса, рус телендәге текст һәр бюллетеньдә урнаштырылырга тиеш. *(Икенче өлеш 2009 елның 3 декабрендәге 54-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

Татарстан Республикасында тавыш бирү йомгакларының, сайлаулар һәм референдумнар нәтижеләренә беркетмәләре Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә, ә кирәк булганда, шулай ук Татарстан Республикасы территориясендә яшәүче башка халыклар вәкилләре телләрендә дә рәсмиләштерелә.

13 статья. Татарстан Республикасы жирле үзидарә органнарының, дәүләт органнарының, предприятиеләрнең, учрежде-ниеләрнең һәм башка оешмаларның эш теле

Татарстан Республикасы жирле үзидарә органнарының, дәүләт органнарының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең һәм башка оешмаларның эшчәнлегендә Татарстан Республикасы дәүләт телләре кулланыла.

Татарстан Республикасы жирле үзидарә органнарының, дәүләт органнарының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең һәм башка оешмаларның актлары татар һәм рус телләрендә кабул ителә. Башка халыклар күпләп яшәгән урыннарда жирле үзидарә органнары актлары аларның вәкилләре телләрендә дә кабул ителергә мөмкин.

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен белмәүче гражданның жирле үзидарә органнарында, дәүләт органнарында, предприятиеләрдә, учреждениеләрдә һәм башка оешмаларда утырышта, киңәшмәдә, жыелышта үзләре белгән телдә

чыгыш ясау хокукы бирелә. Кирәк булган очракта чыгыш тиешле тәржемә белән тәмин ителә.

Жирле үзидарә органнарында, дәүләт органнарында, предприятиеләрдә, учреждениеләрдә һәм башка оешмаларда утырыш, киңәшмә, жылыш алып барыла торган телне белмәүче гражданның, кирәк очракта, әлегә гражданның кулай телгә тәржемә тәмин ителә.

Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарында, жирле үзидарә органнарында һәм аларның урындагы затлары тарафыннан гражданның мъләҗәгәтләрен карау законнарында билгеләнгән тәртиптә гамәлгә ашырыла.

14 статья. Рәсми эш башкару теле

Татарстан Республикасы территориясендә Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарында, жирле үзидарә органнарында, предприятиеләрдә, учреждениеләрдә һәм башка оешмаларда рәсми эш башкару Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә алып барыла.

Татарстан Республикасы дәүләт телләрен белмәүче халык күпләп яшәгән урыннарда Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарында, жирле үзидарә органнарында, предприятиеләрдә, учреждениеләрдә һәм башка оешмаларда рәсми эш башкару Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә һәм шул ук вакытта әлегә урында яшәүче күпчелек халык телендә алып барылырга мөмкин. *(Икенче өлеш 2009 елның 3 декабрендәге 54-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

Дәүләт хакимияте органнарының, жирле үзидарә органнарының, дәүләт органнарының, предприятиеләрнең, учреждениеләрнең һәм башка оешмаларның исемнәре язылган документлар (бланклар, мөһерләр, штамплар, штемпельләр) һәм элмә такталарның текстлары Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә әзерләнә.

Татарстан Республикасында гражданның шәхесен яисә аның турында белешмәләренә таныкларчы рәсми документлар татар һәм рус телләрендә исем кушуның гамәлдәге кагыйдәләрен һәм гореф-гадәтләренә икәпкә алып тугырыла.

Гражданның хәле актын дәүләт теркәвенә алу турында таныклык рус телендә тугырыла, анда гражданның хәле актын дәүләт теркәвенә алу турында татар телендә белешмәләр була. *(Бишенче өлеш 2017 елның 27 апрелдәге 27-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән кертелде)*

Гражданның хәле актын дәүләт теркәвенә алу турындагы таныклыкны тугырганда кулланыла торган гражданның хәле актын дәүләт теркәвенә алу турындагы татар телендәге белешмәләр Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты тарафыннан билгеләнә. *(Алтынчы өлеш 2017 елның 27 апрелдәге 27-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән кертелде)*

15 статья. Рәсми язышу теле

Татарстан Республикасында дәүләт органнары, предприятиеләр, учреждениеләр һәм башка оешмалар арасында рәсми язышу һәм башка үзара рәсми

мльнэсэбэтлэр татар һәм рус телләрендә, ә Россия Федерациясендә һәм аның субъектларындагы адресатлар белән рус телендә алып барыла.

16 статья. Татарстан Республикасы судларында һәм хокук саклау органнарында суд эшләре һәм эш башкару теле

Татарстан Республикасы Конституция судында, Татарстан Республикасы Югары судында, Татарстан Республикасы район судларында, жәмәгать судьяларында суд эшләре һәм эш башкару, шулай ук Татарстан Республикасының хокук саклау органнарында эш башкару Татарстан Республикасы дәүләт телләренә берәрсендә законнарда билгеләнгән тәртиптә алып барыла.

Суд эшендә катнашучы һәм суд эшләре алып барыла торган телне, судларда эш башкару, шулай ук Татарстан Республикасының хокук саклау органнарында эш башкару телен белмәүче затлар үз ана телләрендә яки үзләре ирекле сайлап алган теләсә нинди аралашу телендә чыгыш ясарга һәм аңлатмалар бирергә, шулай ук тәржемәче хезмәтләреннән файдаланырга хокуклы.

17 статья. Нотариаль эш башкару теле

Суд эшләре телен билгеләү кагыйдәләре нотариаль контораларда һәм нотариаль эш башкару функцияләрен башкаручы башка дәүләт органнарында нотариаль эш башкару теленә кагыла.

18 статья. Массакүләм мәгълүмат чаралары теле

Республика газеталарын һәм журналларын нәшер итү, телевидение һәм радио тапшырулары татар һәм рус телләрендә гәмәлгә ашырыла. Газеталар һәм журналлар гәмәлгә куючылары теләге буенча башка телләрдә дә нәшер ителергә мөмкин.

Массакүләм мәгълүмат чараларында Татарстан Республикасы территориясендә яшәүче, үз территорияләрендәге халыкның күпчелеген тәшкил итүче башка халыklar вәкилләре телләре дә файдаланылырга мөмкин.

Кино- һәм видеопродукцияне тәржемә иткәндә һәм дубляж ясаганда дәүләт телләре һәм башка телләр халык мәнфәгатьләрен исәпкә алып файдаланыла.

19 статья. Сәнәга, элемтә, транспорт һәм энергетика өлкәләрендә кулланылуы телләр

Татарстан Республикасы территориясендә сәнәга, транспорт, элемтә һәм энергетика ләкәсендә Татарстан Республикасы дәүләт телләре кулланыла.

Тимер юл, һава, елга, торбаүткәргеч транспортындагы, энергетикадагы һәм элемтәдәге оператив элемтәдә телләрен куллану федераль законнар белән жайга салына.

Сәнәга, элемтә, транспорт һәм энергетика ләкәсендә республиканың дәүләт телләре белән беррәттән, жирле халык мәнфәгатьләрен исәпкә алып, башка телләр дә кулланылырга мөмкин.

20 статья. Дәүләт хезмәте күрсәтү өлкәсендә һәм коммерция эшчәнлегендә кулланылучы телләр

Дәүләт хезмәте күрсәтү өлкәсендә һәм коммерция эшчәнлегендә Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм тиешле территориядә яшәүче халыкның башка телләре профессиональ эшчәнлек өчен кирәкле күләмнәрдә кулланыла. Тел белмәүне сәбәп итеп, гражданнарга хезмәт күрсәтүдән баш тарту рәхсәт ителми һәм законнар нигезендә җаваплылыкка китерә.

Белдерүләрнең, афишаларның, башка күргәзмә мәгълүматның текстлары Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә языла. Житештереп чыгарыла торган продукциягә ярлыклар, инструкциялар, этикеткалар рус телендә, шулай ук житештерүченең ихтыяры буенча татар телендә һәм (яисә) Россия Федерациясе халыкларының туган телләрендә языла. *(Икенче өлеш 2009 елның 3 декабрендәге 54-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)*

21 статья. Фән өлкәсендә телләр

Татарстан Республикасында фәнни эшләрнең телләре ирәкле рәвештә сайлап алына.

Татар телендә басылып чыга торган вакытлы фәнни басмаларда фәнни нәтижеләрнең (резюме) тәҗрибә нигезләмәләрен баян итү рус телендә һәм кирәк булганда чит телләрнең берсендә бирелә. Рус телендә һәм башка телдә басылып чыга торган вакытлы фәнни басмаларда резюме татар телендә, кирәк булганда чит телләрнең берсендә бирелә.

22 статья. Мәдәният өлкәсендә телләр

Татар милли мәдәниятен баеп һәм татарларны башка халыкларның мәдәният казанышлары белән кыңгырау таныштыру максатларында Татарстан Республикасында матур әдәбиятны, сәяси, фәнни һәм бөтән әдәбиятны татар теленә тәрҗемә итү һәм бастыру, шулай ук фильмнарны һәм башка аудиовизуаль эсәрләргә татар теленә тәрҗемә итү һәм халыкка демонстрацияләү тәҗрибә ителә.

Татарстан Республикасы территориясендә яшәүче халыкларның мәдәниятләрен баеп максатларында диния мәдәнияте эсәрләрен татар һәм рус телләренә тәрҗемә итү тәҗрибә ителә.

Башка халыкларны татар мәдәнияте казанышлары белән таныштыру максатларында танылган татар эсәрләрен рус теленә һәм башка телләргә тәрҗемә итү, аларны бастыру һәм ишәйтү тәҗрибә ителә.

Хәзерге мәдәниятнең тарихи мирас белән бәйләнешен тәҗрибә итү максатларында татар мәктәпләрендә, һөнәри белем бирү оешмаларының һәм югары белем мәгариф оешмаларының уку татар телендә алып барыла торган татар филологиясе һәм тарихы факультетларында һәм бүлекләрендә, уку предметы буларак, гарәп графикасында иске татар язма телен ләйрәнү ләчен шартлар

тудырыла. (Дүртенче өлеш 2014 елның 12 июнендәге 53-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы редакциясендә)

Республикада гарәп һәм латин графикасын лйрәнү лчен шартлар тудырыла. Әлеге графикаларда фәнни-педагогия кадрларын әзерләү, дәреслекләр, уку әсбаплары, әдәби-тарихи истәлекләр һәм китаплар бастыру гамәлгә ашырыла.

IV бүлек. ГЕОГРАФИК АТАМАЛАР ҺӘМ ЯЗМАЛАР, ТОПОГРАФИК БИЛГЕЛӘМӘЛӘР ҺӘМ ЮЛ КҮРСӘТКЕЧЛӘРЕ ТЕЛЕ

23 статья. Географик атамалар һәм язмалар, топографик билгеләмәләр һәм юл күрсәткечләре телен билгеләү тәртибе

Татарстан Республикасында географик атамалар һәм язмалар, топографик билгеләмәләр һәм юл күрсәткечләре татар һәм рус телләрендә, шулай ук, жирле халык мәнфәгатьләрен исәпкә алып, башка телләрдә эшләнә.

24 статья. Язмаларны, топографик билгеләмәләрне һәм юл күрсәткечләрен язу һәм билгеләү буенча Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары вазыйфалары

Татарстан Республикасы башкарма хакимияте органнары географик объектлар исемнәрен язуны, язмаларны, топографик билгеләмәләрне һәм юл күрсәткечләрен тиешле тәртиптә тотуны тәмин итәләр һәм аларны Татарстан Республикасы законнары нигезендә Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә дьрес язу лчен жаваплы булалар.

25 статья. Территорияләрнең, торак пунктларның һәм башка объектларның исемнәре һәм аларның исемен алыштыру

Территорияләрнең, торак пунктларның һәм башка объектларның исемнәре һәм аларны алыштыру законнар нигезендә Татарстан Республикасы дәүләт телләрендә башкарыла.

Торак пунктларның исемнәрен бозып атау рлхсәт ителми.

V бүлек. ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНЫҢ ХАЛЫКАРА ҺӘМ ТЫШКЫ ИКЪТИСАДЫЙ БАГЛАНЫШЛАРЫН ГАМӘЛГӘ АШЫРГАНДА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДӘҮЛӘТ ТЕЛЛӘРЕН КУЛЛАНУ

26 статья. Татарстан Республикасының халыкара һәм тышкы икътисадый багланышларын гамәлгә ашырганда Татарстан Республикасы дәүләт телләрен кулану

Чит дәүләтләр территориясендә Татарстан Республикасының чит ил вәкилләкләре эшчәнлегә татар һәм рус телләрендә һәм тиешле дәүләт телендә гамәлгә ашырыла.

Татарстан Республикасы исемнән тlyзелә торган тышкы икътисадый багланышларны гамәлгә ашыру турындагы килешүләр һәм башка халыкара актлар татар һәм рус телләрендә һәм килешүче башка як телендә йә якларның үзара килешүе буенча бүтән телләрдә рәсмиләштерелә.

Татарстан Республикасы исемнән сlyйләшүләрдә тышкы икътисадый багланышларны гамәлгә ашыру турында килешүләр тlyзегәндә рус теле һәм якларның үзара килешүе буенча бүтән телләр кулланыла.

VI бүлек. ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ДӘҮЛӘТ ТЕЛЛӘРЕ ҺӘМ ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫНДА БАШКА ТЕЛЛӘР ТУРЫНДА ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ ЗАКОННАРЫН БОЗГАН ӨЧЕН ЖАВАПЛИЛЫК

27 статья. Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында Татарстан Республикасы законнарын бозган лчен жаваплылык

Татарстан Республикасы дәүләт хакимияте органнарында, жирле үзидарә органнарында, дәүләт органнарында, предприятиеләрдә, учреждениеләрдә һәм башка оешмаларда әлегә Закон таләпләрен тиешенчә үтәү вазыйфасы аларның турыдан-туры житәкчеләренә йә вәкаләтле урындагы башка затларына йлькләнә.

Татарстан Республикасы дәүләт телләре һәм Татарстан Республикасында башка телләр турында Татарстан Республикасы законнарын бозу законнар нигезендә жаваплылыкка китерә."

Татарстан Республикасы
Президенты

М.Ш.Шәймиев

Казан,
1992 елның 8 июле

№ 1560-ХІІ